

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри транспортних технологій та засобів у АПК
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора педагогічних наук, доцента **ДЬОМІНА Олександра Анатолійовича**
на дисертацію **ГРЕБІНЧАКА Олександра Ілліча** на тему:
**«Формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів
з агроінженерії в умовах змішаного навчання»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність обраної теми. Сучасне аграрне виробництво в Україні є однією із економічно прибуткових галузей, ефективність якої залежить від якісної роботи фахівців, до яких належать і фахові молодші бакалаври з агроінженерії. Професійним завданням означених бакалаврів є забезпечення процесів функціонування техніки для виконання механізованих технологій. Сталий розвиток технічних засобів та технологій в аграрній сфері відбувається на основі збагачення конструкції, принципів роботи, завдань та можливостей техніки, що ускладнює процеси її діагностування та обслуговування. Така ситуація ставить перед фаховою передвищою освітою України завдання підготовки фахових молодших бакалаврів з агроінженерії, основу якої становить набуття ними здатностей до виконання різноманітних діагностувальних робіт із сучасною технікою. З огляду на це, дисертаційне дослідження Гребінчака Олександра Ілліча є актуальним і своєчасним.

Актуальність дослідження підсилюється низкою суперечностей, які виявив дисертант у процесі опрацювання літературних джерел. У контексті означеного тема дисертації є своєчасною й, беззаперечно, корисною для педагогічної науки та практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих у ході проведеного наукового дослідження, досягається, насамперед, шляхом використання комплексу методів відповідно до мети і завдань дослідження. Зокрема, це аналіз і синтез нормативно-правових, педагогічних, психологічних джерел, логіко-семантичний аналіз і конкретизація понятійно-категорійного апарату дослідження, компаративний аналіз, контент-аналіз, порівняння, систематизація і узагальнення досвіду, опитування і методи математичної статистики, моделювання.

Дисертація відзначається логічною послідовністю викладу матеріалу. Її структура вибудована таким чином, що повністю відповідає меті й завданням дослідження. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, списку використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків і додатків. Усі структурні компоненти роботи узгоджені між собою і створюють цілісне уявлення про хід та результати проведеного наукового дослідження.

У **анотації** представлено зміст дисертації, її наукову новизну і практичне значення.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність у реаліях сьогодення, висвітлено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, представлено наукову новизну роботи, практичне значення отриманих результатів, описано методи, які були використані у дослідженнях і виділено особистий внесок здобувача.

У **першому розділі** «Теорія і практика формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії» репрезентовано наукову проблему професійної підготовки фахових молодших бакалаврів з агроінженерії у напрямі формування діагностувальної компетентності, окреслено зміст та структуру діагностувальної компетентності, представлено методологічні підходи у формуванні діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії та методичні особливості організації змішаного навчання у фаховій передвищій освіті України.

На основі аналізу розвитку агропромислового комплексу та психолого-педагогічної теорії і педагогічної практики встановлено, що діагностувальна компетентність фахових молодших бакалаврів з агроінженерії є досить актуальною проблемою підготовки фахівців для аграрного сектору економіки України. Особливого значення проблема формування такої компетентності набуває у сучасних умовах організації освітніх процесів у нашій державі. Розкрито зміст і структуру діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії. Визначено, що діагностувальна компетентність є інтегрованою різнорівневою якістю особистості, яка об'єднується мотиваційними, рефлексивними, когнітивними та операційно-дієвими складовими та проявляється у здатності і готовності до виконання діагностувальних робіт для визначення реального технічного стану сільськогосподарської техніки і технічних засобів та організації належної її підготовки до якісного проведення відповідних технологічних операцій. Визначено і науково-обґрунтовано методологічні підходи формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в професійній підготовці. Звертає на себе увагу аналітичний огляд переваг і недоліків змішаного навчання, на основі якого автор досить вдало здійснив розподіл складових результатів навчання (знань та умінь) на дві характерні групи – на ті, що можуть набуватися дистанційно та ті, що можуть набуватися лише очно у спеціалізованих навчальних лабораторіях, аудиторіях, кабінетах, майстернях, навчальних полігонах. На основі означених досліджень сформовано узагальнену концептуальну модель ротації етапів навчальної роботи у змішаному навчанні.

У **другому розділі** «Методичні засади формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання» представлено організаційно-педагогічні умови формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії у змішаному навчанні, розроблено модель формування

діагностувальної компетентності, комплекс навчальних завдань з діагностування та методики формування діагностувальної компетентності у процесі професійної підготовки.

Заслуговує на увагу те, що у роботі конкретизовано структурні компоненти сформованості діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії та представлено модель її формування в умовах змішаного навчання у закладі фахової передвищої освіти, яка пройшла апробацію в освітньому процесі.

У **третьому розділі** «Результати експериментальної роботи з формування діагностувальної компетентності молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання у закладах фахової передвищої освіти» представлено критерії, показники та рівні сформованості діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії, зміст та структуру педагогічного експерименту, експериментальну оцінку ефективності формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання.

Експериментальною перевіркою встановлено ефективність розробленої та впровадженої моделі у закладах фахової передвищої освіти, що було здійснено за допомогою порівняння отриманих результатів та математично визначених відмінностей у рівнях сформованості діагностувальної компетентності у майбутніх фахових молодших бакалаврів контрольних і експериментальних груп. Виявлено відчутну позитивну динаміку у результатах сформованості діагностувальної компетентності студентів, що навчалися за експериментальною моделлю.

Висновки до кожного розділу і загальні висновки відображають результати виконання дисертації відповідно до визначеної мети і поставлених завдань.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується також позитивними результатами впровадження матеріалів дисертації в освітній процес п'яти освітніх закладів.

Список використаних джерел свідчить про те, що під час роботи було проаналізовано сучасні результати наукових досліджень.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

– *вперше* розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання у закладах фахової передвищої освіти як конструкт, утворений комплексним об'єднанням концептуально-методологічного, організаційно-процесуального та результативно-оцінювального блоків, що відображає цілісний процес формування діагностувальної компетентності в умовах змішаного навчання;

– *схарактеризовано* зміст та етапи діагностувальної професійної діяльності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в агропромисловому виробництві; зміст та структуру діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії; структуру методичної системи формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії у закладах фахової передвищої освіти на основі цілеспрямованої ротації етапів навчальної роботи у змішаному форматі;

– *визначено* організаційно-педагогічні умови формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання у закладах фахової передвищої освіти (створення і забезпечення функціонування електронного навчального середовища закладу освіти та матеріально-технічної бази для проведення навчальних діагностувальних робіт; узгоджена ротація етапів навчальної роботи за дистанційною та очною формами у груповому, індивідуальному, синхронному та асинхронному режимах відповідно до етапів розвитку навчальної діяльності; системна організація активної поетапної навчальної роботи у режимах змішаного навчання на основі застосування інтерактивних освітніх технологій та засобів і методик діагностувальних робіт; мотивація здобувачів освіти до виконання діагностувальної роботи і професійного самовдосконалення) та шляхи їх реалізації;

– *уточнено* зміст понять «діагностування у професійній діяльності фахового молодшого бакалавра з агроінженерії», «діагностувальна компетентність», критеріїв (мотиваційний, рефлексивний, когнітивний та операційно-дієвий), показників та рівнів (початковий, низький, достатній і високий) сформованості діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії;

– *сформульовано* визначення поняття «діагностувальна компетентність фахового молодшого бакалавра з агроінженерії» як інтегрована якість особистості, яка об'єднується мотиваційними, рефлексивними, когнітивними та операційно-дієвими складовими і проявляється у здатності і готовності до виконання діагностувальних робіт для встановлення технічного стану сільськогосподарської техніки та технічних засобів з метою констатування їх функціональних можливостей відповідно до встановлених норм;

– *удосконалено* зміст та методику підготовки фахових молодших бакалаврів з агроінженерії до здійснення діагностувальної професійної діяльності (запровадження комплексу завдань з діагностування до змісту освітніх компонентів («Трактори і автомобілі, паливно-мастильні та інші експлуатаційні матеріали», «Ремонт машин та обладнання», «Сільськогосподарські машини», «Експлуатація машин та обладнання», «Машини та обладнання для агропромислового комплексу», «Технічний сервіс в АПК», навчальна і виробнича практики, дипломне проєктування); методів та методик проведення навчальних занять з використанням технологій перевернутого та інтерактивного навчання на основі узгодженої ротації етапів навчальної роботи за дистанційною та очною формами у груповому,

індивідуальному, синхронному та асинхронному режимах відповідно до етапів розвитку навчальної діяльності (методи мозкового штурму, навчальних дискусій, аналізу кейсів виробничих ситуацій та ігрового проектування); розроблення діагностичного інструментарію для встановлення рівнів сформованості діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії);

– подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання у закладах фахової передвищої освіти, побудови та функціонування методичної системи та методик формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання у закладах фахової передвищої освіти.

Практичне значення дисертації полягає у розробленні та впровадженні в освітній процес закладів фахової передвищої освіти: авторської моделі формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання і науково-методичного забезпечення цього процесу; навчально-методичного посібника для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти «Підготовка та застосування навчальних завдань з діагностування для здобувачів освіти з агроінженерії»; методичного посібника «Змішане навчання у переміщених закладах освіти: виклики, ефективність та перспективи».

Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення теоретичних і методичних засад діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів за спеціальністю Н7 «Агроінженерія», підготовки навчальних посібників та методичних рекомендацій, програм освітніх компонентів, для підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти та у професійній педагогічній діяльності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

Викладені положення підтверджуються результатами проведеного експерименту, апробацією на міжнародних конференціях та у виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 13 публікаціях, з яких 5 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 2 статті в інших наукових виданнях, 4 тези наукових доповідей, які додатково відображають наукові результати.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, у якій викладено обґрунтовані висновки і рекомендації, представлені автором для публічного захисту. Використання ідей і текстів інших авторів має посилання на відповідні джерела. Порушень академічної

добросовісності не виявлено, що свідчить про дотримання здобувачем принципів академічної добросовісності.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Дисертація Гребінчака Олександра Ілліча відповідає спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», має завершений характер. Водночас дисертація містить окремі дискусійні положення та зауваження, що не знижують її загальної наукової цінності, однак можуть бути враховані для подальшого вдосконалення дослідження:

1. Підтримуючи повністю важливість першої організаційно-педагогічної умови «створення електронного навчального середовища закладу освіти та матеріально-технічної бази для проведення діагностувальних робіт» у підготовці фахових молодших бакалаврів (підрозділ 2.1, с. 121–124), на нашу думку, означену умову варто було б розділити на дві окремі незалежні умови з метою зручності більш чіткого їх забезпечення.

2. У розробленій моделі діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії представлено словесні, практичні та наочні методи навчання, як її окремий елемент (с. 134, 136). Вважаємо, що у роботі у підрозділі 2.3 слід детальніше описати застосування вказаних методів у ротації етапів навчальної роботи за дистанційною та очною формами при груповому, індивідуальному, синхронному та асинхронному навчанні.

3. На нашу думку, дисертація більше виграла б, якщо у додатках були б представлені приклади навчальних завдань з діагностування за відповідними напрямками професійної діяльності, хоча б по одному прикладу завдань до кожного освітнього компонента згідно табл. 2.2 (підрозділ 2.3, с. 143).

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і спрямовані на підвищення практичної значущості дисертації в контексті сучасних задач освітніх, педагогічних наук.

Загальний висновок. Дисертація на тему: «Формування діагностувальної компетентності фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в умовах змішаного навчання» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Гребінчак Олександр Ілліч заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент доцент кафедри транспортних технологій та засобів у АПК Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, доцент Олександр ДЬОМІН